

MARNOŚĆ (120) sb f

a oraz o jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

sg N marność (30). ◇ G marności (12). ◇ D marności (2). ◇ A marność (14). ◇ I marnością (6). ◇ L marności (3). ◇ pl N marności (7). ◇ G marności (12). ◇ D marnościami (2) *BielKom*, *ArtKanc*, marności(o)m (1) *LatHar*. ◇ A marności (11). ◇ I marnościami (6); -ami (5), -(a)mi (1). ◇ L marnościami (3); -ach (2) *BielKron*, *RejPos*, -ach (1) *GosłCast*. ◇ sg a. pl G marności (11).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. To, co nietrwałe, nic niewarte, ulotne, zwodnicze, niestałe, próżne, bezużyteczne, blahe; głupstwo, rzecz bez wartości, niedorzeczność (zwłaszcza wszystko to, co doczesne, ziemskie o pozornej tylko, przemijającej i wątpliwej wartości); także sam proces przemijania, nicość; *vanitas Vulg*, *Modrz*, *Cn*; *inanitas*, *ineptia*, *nugacitas*, *res cadueae a. fragiles a. inanes Cn* (105) : *OpecŻyw* [192]v; [*Chilon w Koryncie*] znalazł starze warcząby [!] igrające, wnet dla tey rzeczy nie chciał z nimi daley rokować, mouiąc Niechcę aby omnie powieść sie roznażała żebych chciał [!] z timi w przyjacieltwo wnidz, ktorich obyczaie marnościami są nakazoni. *BielŻyw* 10; Wifakże iednak zupełna marność: każdy człowiek żywiący. *Leop Ps* 38/6; Patrząc daley znalazłem y iną marność pod słońcem: Iedurny sam iest człowiek/ a drugiego niema/ [...] a przedię iednak pracowac nieprzełtawa/ ani sie iego oczy náfycią bogactw *Leop Eccle* 4/7, 2.*Esdr* 1/7, *Ps* 39/5, 118/37, *Eccle* 4 arg, 4 (11); Wízytki rzeczy poddane są marności/ [...] wízytki rzeczy poszły z zymie y w zyemię poydą. *BielKron* 80; gdyż baczymy/ iż sie człowiek bez nich [skarbow] nago rodzi/ y bez nich zalę odeydzyc/ Y tho iest marność. *BielKron* 80v, 79, 79v [3 r.], 80 [5 r.], 80v [3 r.], 81, 82; *RejPos* 192 [2 r.]; gdyż w zbytku y wrozmaitości szat iako wielką iest marność/ żaden tego doftatecznie wypowiedziec niemoze. *ModrzBaz* 50; Odwróc wzrok mój od marności/ niech przy tobie łoię *KochPs* 180; *SkarŻyw* 20; *ArtKanc* M4, S3v, T6; *LatHar* 51, 163, 601, 603, 608; niech marności lube W smak mi nie idą/ ktore zwykły w grube Niezczęście grążyć *RybGęśli* D3v; *GosłCast* 10; *SzarzRyt* C3v.

marność czego (3): Wtore kłięgi Eklezyáftes/ to iest kazania/ po Zydowfku Coeles/ w ktorich wypifuie marność próżnych a nieuštawicznych rzeczy/ powtarzając *Vanitas vanitatum et omnia vanitas BielKron* 78v; *WujNT* Xxxxxx3v; *SkarKazSej* 705a.

W przeciwstawieniach: »marność ... wieczna radość (2), dobro wieczne, sprawa wielka, radość niebieska, wiekuiste szczęśliwości« (6): Miéy przed sobą człowiek każdy/ Mękę wieczną/ marnoftz świetką/ Chcełli mietz radoftz niebiefką. *OpecŻywSandR* n1b 6; y w marnościach/ y w spráwach wielkich/ trzeba sie Bogá bać. *BielKron* 80; *ArtKanc* S4; po tey świeckiey marności/ Domieść mié wieożnych radości. *LatHar* 64; z niego wzgárdá świeckiey marności/ y zamiłowanie wiekuiftych łzczęśliwości *LatHar* 663; Bogá y dobro wieczne dla tey marności świeckiey porzucią *PowodPr* 27.

W charakterystycznych połączeniach: *marność luba*, *łakoma*; *marność bogactw cielesnych*, *czci próżnych rzeczy*; *wzgarda* (*wzgardzenie*) *marności* (3), *zamiłowanie*; *poddany marności*, *pełny*; *ku marności nakłoniony*, *skłonność*; *marnościami* (*wzgardzic*) (3), *nakazon*, *upleciony*, *zwiedzion*; *do marności biec*, *skłonny* (*skłonność*, *skłonic serce*) (3), *wieść*; *od marności oderwany*, *odwodzic*, *odwrocic wzrok*; *marność oddalic*, *posieść*, *zwycięzyc*; *patrzec marności* (2), *strzec się* (2), *zażywać*; *obracać na marność*, *połgądać*, *rozdać*; *przystać do marności*; *marność sądzic*; *to* (*w tym*) (*wszystko*) (*jest*) *marność* (17).

Fraza: bibl. [Eccle 1/2] »marność nad marności(ami)« (2): *BielKron* 79; Márnośc nád márnościámi/ á wżyftko (ná świećie) márnościá ieft. *LatHar* 51.

Wyrażenia: »marność niczemna« (1): Y weyrzałem ná wżyftko dzyeło fwoie/ ktore wczyniły ręce moie/ áno wżyftko márność niczemna/ á trapienie ducha/ á nic wiecznego pod fłońcem. *BielKron* 79v.

»prożna marność« (1): Bo wiele rzeczy ktore prożną márność á vtrátę fprawuią. *BielKron* 80v.

»marność świe(t)cka, świata (tego)« [szyk 26:18] (27:17): *OpecŻywSandR nlb* 6; *BielKom* F5; *LubPs* X5; *RejWiz* 83; *BielKron* 81; *RejPos* 114v, 175v, 180v, [219]v [2 r.], [236] (9); *RejPosWstaw* 110v; *Dympná* tá z młodości nátnchnioná duchem S. gárdzić márnościá świećatá/ rofkolzámy y powágá iego poczęlá. *SkarŻyw* 486, A2, 569, 582; *ArtKanc* O15; *GrabowSet* Q; zámiłowánie świećkich márności/ rácz w nas vsmierzyć *LatHar* 206, +3, 3, 51, 64, 187 (16); *WujNT Rom* 12 arg; *WysKaz* 45; *SiebRozmyśl* Mv, M2; *Wtora* przyczyná głowna vpadku krześciánow od Pohánćow/ odftápienie bogá dla świećkich márności. *PowodPr* 26 marg, 27; on frogi ćiemności Hetman/ y świećatá lákome márności/ O náfze pilno czyniá zepfówánie. *SzarzRyt* A2.

Szeregi: »marność a (i) próżność« (2): *Zywoty* ony były [...] do wzgárdy márności á próżności świećatá tego wielką podniátą. *SkarŻyw* A2; *ModrzBaz* 80v.

»marność a utrata« (1): *BielKron* 80v cf »prożna marność«.

a. *Jednostkowe życie ludzkie; istnienie, wegetacja [czyja]* (4) : Vżyway krotofile z żoną fwą którą miłuielz/ [...] po wżyftki czály márności twoiey. *BielKron* 81v, 81; *RejAp* 146.

Wyrażenie: peryfr. »marność moja« = ja (1): Zálzłyć były oczy márności moiey/ wielkim á ćiemnym obłokiem: ták zem nie mógl przetrzeć fobie oczu/ ná ogládnienie fłońćá fprawiedliwoći *LatHar* 567.

2. *Rozrzutność, marnotrawstwo; vanitas* *Modrz* (5) :

W połączeniach szeregowych (3): *ModrzBaz* 12v; *WerGość* 203; *Krolewka* myśl w człowiecze [...]. *Vczy* zbytku/ márności/ nienawifney pychy *KlonWor* 57.

Zwrot: »z marności poutracać« (1): *Bywa* to w żyemyánftwye [...] / że tákowi fynowye máyác tákyego oycá/ częfto im kriyomko konye s ftáyen wywodzą/ gdy inffe z márności poutracáją *GliczKsiąż* O3v.

Szereg: »marność i utrata« (1): *Mogłbychći* ya też przypomnyeć wálfe y wálfych żon lánćuchy/ bramy [...] / y ine ftroye/ márności/ y vtráty *KromRozm I B*.

3. *To, co złe, grzeszne; futilitas* *Cn* (10) :

marność czego (2): iuż ráyfka niewinność wróci fye ná zad: gdy márność grzechu vpádnie. *BiałKat* 190v; Tuś iuż ftyłżał żywotá złodzieyfskiego márność *KlonWor* 41.

marność czyja (1): A gdy był pytan iakoby kto picie mógl fobie zmierzienić odpowiedziá, gdy by kto miał przed oczyma marnofć opilczow. *BielŻyw* 22.

a. *Zły uczynek, występki* (7) : *Zonę* fwą miey w poczełnoći/ Nie czyń przed nią nic márności *BierEz* F4v; *KarnNap* D; *Fałzywa/ fprofna/ hárdá* y nádęta/ *Smiáłoći/ wzgárdy* pełná/ wżech márności *GrabowSet* D3v; O którą [sławę] wiedzą ludzie iákóm się ia ftárał/ *Bom* się nigdy márnościá fzkárádną nie párał. *CzahTr* B4v.

Wyrażenie: »marność świata tego« (1): Gdyż lędziłz ná łotrołtwie/ ná opilłthwie/ ná kołterłtwie/ y ná inych márnołciach łwiátá tego *RejPos* 114v.

Szeregi: »marność a występłek« (1): iż nierowne łá márnołci á wyłtępkł twoie ku wyłtępkom onego vbogiego Piotrá *RejPos* 177.

»marność a złý uczynek« (1): A tak iego łie oblicznołci włtydaiąc abyłmy łie włzey marnołci á złých vczyńkow łromali. *BielŻyw* 102.

Synonimy: **1.** darmość, prożność; **3.a.** występłek, »złý uczynek«.

ZCh